ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 13.10.2021
COM(2021) 628 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

για την αξιολόγηση της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 2

2. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΧΩΡΟΚΑΤΑΚΤΗΤΙΚΑ ΞΕΝΑ ΕΙΔΗ 3

   2.1. Άρθρο 4. Ο κατάλογος των χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος 3

   2.2. Περιορισμοί και παρεκκλίσεις (άρθρα 7, 8, 9, 31 και 32) 10

   2.3. Άρθρο 11. Χωροκατακτητικά ξένα είδη περιφερειακού ενδιαφέροντος και είδη ιθαγενή στην Ένωση 10

   2.4. Άρθρο 12. Χωροκατακτητικά ξένα είδη εθνικού ενδιαφέροντος 11

   2.5. Άρθρο 13. Σχέδια δράσης για τις διαδρομές των χωροκατακτητικών ξένων ειδών 12

   2.6. Άρθρο 14. Σύστημα επιτήρησης 14

   2.7. Άρθρο 15. Επίσημοι έλεγχοι 15

   2.8. Άρθρα 16 και 17. Γνωστοποιήσεις έγκαιρου εντοπισμού και ταχεία εξάλειψη σε αρχικό στάδιο της εισβολής 15

   2.9. Άρθρο 19. Διαχειριστικά μέτρα 16

   2.10. Άρθρο 25. Σύστημα πληροφοριακής υποστήριξης 17

   2.11. Ευαισθητοποίηση 17

   2.12. Κόστος υλοποίησης, οφέλη και χρηματοδότηση 18

   2.13. Προκλήσεις ως προς την εφαρμογή 19

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ 20

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα χωροκατακτητικά ξένα είδη είναι ζώα και φυτά που, ως αποτέλεσμα ανθρώπινης παρέμβασης, εισάγονται ακούσια ή εκούσια σε ένα φυσικό περιβάλλον στο οποίο δεν απαντώνται κανονικά, με σοβαρές αρνητικές συνέπειες για το νέο τους περιβάλλον.

Τα χωροκατακτητικά ξένα είδη αποτελούν μία από τις πέντε κύριες αιτίες απώλειας της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη και παγκοσμίως[1]. Μπορούν επίσης να προκαλέσουν σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου και στην οικονομία. Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών (στο εξής: κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη) άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2015. Αποσκοπεί: i) στην πρόληψη, στην ελαχιστοποίηση και στον μετριασμό των δυσμενών επιδράσεων των χωροκατακτητικών ξένων ειδών στη βιοποικιλότητα και στις οικοσυστημικές υπηρεσίες· και ii) στον περιορισμό των κοινωνικών και οικονομικών ζημιών.

Η έκδοση του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη αποτέλεσε σημαντικό βήμα προόδου για την ανάπτυξη της πολιτικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα. Με την έκδοση του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη επιτεύχθηκαν: i) τόσο η δράση 16 του στόχου 5 της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020[2]· όσο και ii) ο στόχος 9 του Aichi του στρατηγικού σχεδίου για τη βιοποικιλότητα για την περίοδο 2011-2020 στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα[3].

Η παρούσα έκθεση αξιολογεί την εφαρμογή του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη, όπως απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 3 του κανονισμού. Η παρούσα έκθεση βασίζεται κυρίως στις εκθέσεις που υπέβαλαν τα κράτη μέλη[4], οι οποίες καλύπτουν την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2015 έως την 31η Δεκεμβρίου 2018. Η παρούσα έκθεση υπερβαίνει τη συγκεκριμένη περίοδο σε τομείς για τους οποίους διατίθενται πιο πρόσφατες πληροφορίες. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκθεση αντλήθηκαν επίσης από ανοικτή δημόσια διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε το 2021.

Η ανάλυση που παρουσιάζεται στην παρούσα έκθεση είναι περιορισμένη λόγω της σύντομης περιόδου εφαρμογής του κανονισμού. Παρόλο που ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη άρχισε να ισχύει τον Ιανουάριο του 2015, οι περισσότερες από τις διατάξεις του άρχισαν να ισχύουν μόλις τον Αύγουστο του 2016, όταν άρχισε να ισχύει ο πρώτος ενωσιακός κατάλογος.

Επιπλέον, βασικές υποχρεώσεις για τα κράτη μέλη (π.χ. δημιουργία συστήματος επιτήρησης και εφαρμογή διαχειριστικών μέτρων για ευρέως εξαπλωμένα χωροκατακτητικά ξένα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος) άρχισαν να εφαρμόζονται μόλις τον Ιανουάριο του 2018 (δηλαδή 18 μήνες μετά την έγκριση του πρώτου ενωσιακού καταλόγου). Επιπλέον, η υποχρέωση των κρατών μελών να καταρτίζουν και να εφαρμόζουν σχέδια δράσης για την αντιμετώπιση των διαδρομών προτεραιότητας της ακούσιας εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού

[1] Γραμματεία της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα (2020), Global Biodiversity Outlook 5 (Πέμπτη έκδοση των προοπτικών για τη βιοποικιλότητα).

[2] *Η ασφάλεια ζωής μας, το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020* [COM(2011) 244].

[3] https://www.cbd.int/decision/cop/?id=12268

[4] Όλα τα κράτη μέλη (αναφορά στην ΕΕ των 28 πριν από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου) πλην ενός υπέβαλαν έκθεση με πληροφορίες που καλύπτουν την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2015 έως την 31η Δεκεμβρίου 2018. Οι αναφερόμενες πληροφορίες διατίθενται στη διεύθυνση ias.eea.europa.eu.

ενδιαφέροντος άρχισε να εφαρμόζεται μόλις από τον Ιούλιο του 2019 (δηλαδή 36 μήνες μετά την έγκριση του πρώτου ενωσιακού καταλόγου).

Συνεπώς, η πλήρης εφαρμογή του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη άρχισε μόλις τον Ιούλιο του 2019. Για τον λόγο αυτόν, η Επιτροπή δεν συμπληρώνει την παρούσα έκθεση με νομοθετική πρόταση για την τροποποίηση του κανονισμού.

2. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΧΩΡΟΚΑΤΑΚΤΗΤΙΚΑ ΞΕΝΑ ΕΙΔΗ

2.1. Άρθρο 4. Ο κατάλογος των χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος

Ο κατάλογος των χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος (στο εξής: ενωσιακός κατάλογος) αποτελεί το επίκεντρο του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη. Περιέχει κατάλογο των χωροκατακτητικών ξένων ειδών των οποίων οι δυσμενείς επιπτώσεις έχουν κριθεί αρκετά σοβαρές ώστε να απαιτείται συντονισμένη δράση σε ενωσιακό επίπεδο. Τα είδη του καταλόγου υπόκεινται στους περιορισμούς και στα μέτρα που ορίζονται στον κανονισμό.

Για να συμπεριληφθούν στον ενωσιακό κατάλογο, τα είδη πρέπει να πληρούν όλα τα κριτήρια του άρθρου 4 παράγραφος 3, λαμβανομένων δεόντως υπόψη: i) του κόστους εφαρμογής που συνεπάγεται για τα κράτη μέλη η ανάληψη δράσης κατά των χωροκατακτητικών ξένων ειδών· ii) του κόστους μη ανάληψης δράσης· iii) της οικονομικής αποδοτικότητας της δράσης· και iv) των κοινωνικοοικονομικών πτυχών (άρθρο 4 παράγραφος 6). Οι εκτιμήσεις κινδύνου υποστηρίζουν αυτή τη διαδικασία και η ποιότητά τους επαληθεύεται από το επιστημονικό φόρουμ[5]. Ο ενωσιακός κατάλογος και οι επικαιροποιήσεις του εγκρίνονται με εκτελεστικές πράξεις, κατόπιν θετικής γνωμοδότησης της επιτροπής για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη[6].

Ο πρώτος ενωσιακός κατάλογος[7] άρχισε να ισχύει στις 3 Αυγούστου 2016. Περιείχε 37 είδη. Η πρώτη[8] και η δεύτερη επικαιροποίηση[9] του καταλόγου άρχισαν να ισχύουν στις 2 Αυγούστου 2017 και στις 15 Αυγούστου 2019 αντίστοιχα. Στις επικαιροποιήσεις αυτές προστέθηκαν 12[10] και 17 είδη αντίστοιχα. Η τρίτη επικαιροποίηση του ενωσιακού καταλόγου αναμένεται έως το τέλος του 2021. Ο συνολικός αριθμός των χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος ανέρχεται επί του παρόντος σε 66, εκ των οποίων:

- τα 30 είναι ζωικά είδη και τα 36 είναι φυτικά είδη·
- τα 41 είναι κατά κύριο λόγο χερσαία είδη, τα 23 είναι κυρίως είδη γλυκών υδάτων, 1 είναι είδος υφάλμυρων υδάτων και 1 είναι θαλάσσιο είδος.

Τα είδη μπορούν να αφαιρεθούν από τον κατάλογο εάν παύσουν να πληρούν ένα ή περισσότερα κριτήρια, αλλά αυτό δεν έχει συμβεί ακόμη. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 2, ο ενωσιακός κατάλογος πρέπει να αναθεωρηθεί πλήρως έως τον Αύγουστο του 2022, 6 έτη μετά την έναρξη ισχύος του αρχικού καταλόγου.

[5] Ομάδα εμπειρογνωμόνων που ορίζεται στο άρθρο 28 του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη.

[6] Επιτροπή που ορίζεται στο άρθρο 27 του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη.

[7] Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2016/1141 της Επιτροπής, (ΕΕ L 189 της 14.7.2016, σ. 4).

[8] Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2017/1263 της Επιτροπής, (ΕΕ L 182 της 13.7.2017, σ. 37).

[9] Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2019/1262 της Επιτροπής, (ΕΕ L 199 της 26.7.2019, σ. 1).

[10] Η καταχώριση του νυκτερευτή Nyctereutes procyonoides ισχύει από τις 2 Φεβρουαρίου 2019. Συνεπώς, το 2019 τα κράτη μέλη υπέβαλαν στοιχεία για 48 είδη.

Ο κανονισμός κατέστησε δυνατή την αντικειμενική και επιστημονικά άρτια επιλογή των ειδών που καταχωρίζονται στον κατάλογο. Ωστόσο, η αξιόπιστη επιστημονική αξιολόγηση στην οποία βασίζεται η καταχώριση στον κατάλογο είναι χρονοβόρα: η ολοκλήρωση της εκτίμησης κινδύνου διαρκεί τουλάχιστον 2 έτη. Στη συνέχεια, απαιτείται τουλάχιστον ένα ακόμη έτος έως ότου ληφθεί απόφαση σχετικά με το αν θα καταχωριστεί το είδος. Ωστόσο, αν τα κράτη μέλη θεωρούν ότι ένα νέο χωροκατακτητικό ξένο είδος αποτελεί επικείμενη απειλή, μπορούν να λάβουν μέτρα έκτακτης ανάγκης δυνάμει του άρθρου 10, διάταξη η οποία δεν έχει ακόμη χρησιμοποιηθεί.

Πρόσφατη έρευνα[11] δείχνει ότι η αύξηση του αριθμού νεοεισαχθέντων ξένων ειδών δεν παρουσιάζει ενδείξεις κορεσμού και οι περισσότερες ταξινομικές βαθμίδες παρουσιάζουν ακόμη και αύξηση του ποσοστού των πρώτων καταγραφών με την πάροδο του χρόνου. Αργά ή γρήγορα πολλά από αυτά τα ξένα είδη ενδέχεται να καταστούν χωροκατακτητικά. Συνεπώς, είναι πολύ πιθανόν να χρειαστεί να συμπεριληφθούν περισσότερα είδη στον ενωσιακό κατάλογο στο μέλλον. Ορισμένες δημοσιεύσεις έχουν επισημάνει την ανάγκη σταδιακής καταχώρισης μερικών εκατοντάδων ειδών προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη[12]. Ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη (για παράδειγμα όσοι εμπορεύονται ξένα είδη) διαφωνούν, υποστηρίζοντας ότι ο ενωσιακός κατάλογος περιλαμβάνει ήδη πάρα πολλά είδη και ότι η επιβάρυνση της εφαρμογής του είναι υπερβολικά μεγάλη.

Σε κάθε περίπτωση, ο ενωσιακός κατάλογος δεν μπορεί να περιλαμβάνει όλα τα πιθανά χωροκατακτητικά ξένα είδη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται για την καταχώριση στον κατάλογο είναι αρκετά απαιτητικά. Από την άλλη πλευρά, ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη παρέχει αρκετά ευρέα κριτήρια ιεράρχησης. Για παράδειγμα, το άρθρο 4 παράγραφος 6 απαιτεί να δίνεται προτεραιότητα σε δύο τύπους χωροκατακτητικών ξένων ειδών: i) εκείνα που δεν απαντώνται επί του παρόντος ή των οποίων η εισβολή βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, και τα οποία θεωρείται ότι είναι πιο πιθανό να έχουν σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις· και ii) εκείνα που έχουν ήδη εγκατασταθεί και έχουν τις πλέον σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις.

Από τα 66 χωροκατακτητικά ξένα είδη του καταλόγου, τα 12 δεν απαντώνται επί του παρόντος στην επικράτεια της Ένωσης, ενώ πολλά είναι ήδη ευρέως εξαπλωμένα και είναι απίθανο να εξαλειφθούν. Η καταχώριση ειδών που δεν απαντώνται επί του παρόντος στην ΕΕ έχει ισχυρό αποτρεπτικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι τα εν λόγω είδη δεν μπορούν να εισαχθούν στην επικράτεια της Ένωσης. Ωστόσο, η πείρα έχει δείξει ότι συχνά δεν υπάρχουν τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία για την ολοκλήρωση της εκτίμησης κινδύνου για τα εν λόγω είδη. Σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα όσον αφορά τόσο τη δυναμική των βιολογικών κοινοτήτων όσο και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη η πρόβλεψη των δυνητικών επιπτώσεων ενός είδους σε περίπτωση εισαγωγής του. Συνεπώς, η καταχώριση ειδών που δεν απαντώνται επί του παρόντος στην ΕΕ έχει αποδειχθεί δυσχερής. Ωστόσο, ο ενωσιακός κατάλογος

[11] Βλέπε π.χ. Seebens H. et al. (2017), 'No saturation in the accumulation of alien species worldwide', *Nature Communications* 8:14435. doi.org/10.1038/ncomms14435.

[12] Βλέπε Carboneras C. et al. (2017) 'A prioritised list of invasive alien species to assist the effective implementation of EU legislation', *Journal of Applied Ecology* 2017, 1-9. https://doi.org/10.1111/1365-2664.12997·; και Nentwig W. et al. (2018) 'More than "100 worst" alien species in Europe', *Biological Invasions* (2018) 20:1611-1621. https://doi.org/10.1007/s10530-017-1651-6. Ωστόσο, αρκετά από τα είδη που προτείνεται να συμπεριληφθούν στον ενωσιακό κατάλογο δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη, και στις περισσότερες περιπτώσεις εξετάζονται στο πλαίσιο άλλων πράξεων, κυρίως της νομοθεσίας της ΕΕ για την υγεία των φυτών.

εξακολουθεί να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα. Όλα τα είδη του καταλόγου που είναι ήδη εγκατεστημένα στην ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων των ειδών που απαντώνται επί του παρόντος στα περισσότερα κράτη μέλη, όπως είναι η νεροχελώνα Trachemys scripta και το ηράκλειο Heracleum mantegazzianum) μπορούν δυνητικά να εξαπλωθούν πολύ περισσότερο (βλέπε σχήματα 1-4)[13]. Η αποτροπή αυτής της περαιτέρω εξάπλωσης αποτέλεσε ένα από τα κύρια επιχειρήματα για τη συμπερίληψή τους στον ενωσιακό κατάλογο.

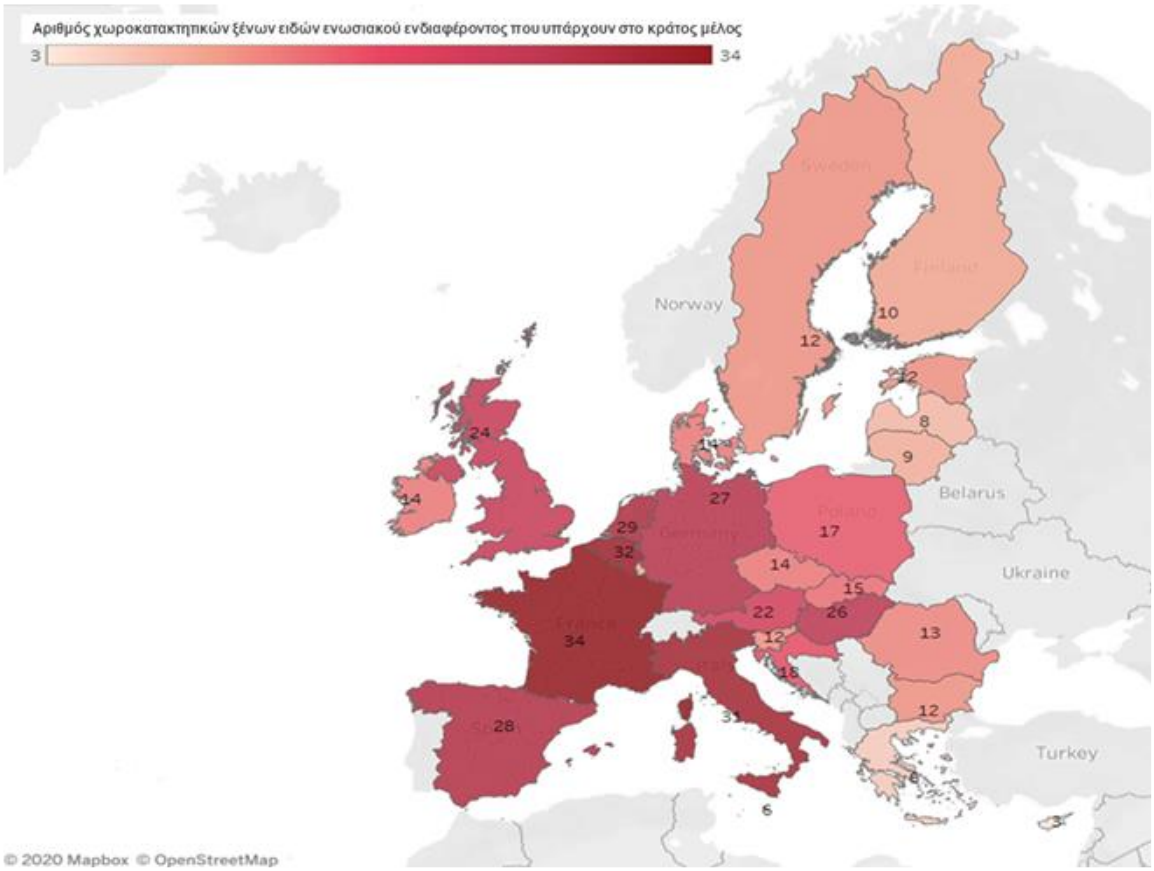

Σχήμα 1: *Αριθμός χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος από τα 48 που καλύπτονται από τις εκθέσεις του 2019, τα οποία αναφέρθηκαν από κάθε κράτος μέλος ως ήδη υπάρχοντα. Η Πορτογαλία δεν υπέβαλε έκθεση.*

[13]Αυτό καταδεικνύεται επίσης από τις υποστηρικτικές εκτιμήσεις κινδύνου.



Σχήμα 2: *Κατάσταση παρουσίας των 48 χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος ανά κράτος μέλος, τα οποία καλύπτονται από τις εκθέσεις του 2019. Η Πορτογαλία δεν υπέβαλε έκθεση.*

Τα σύμβολα  *υποδεικνύουν αντίστοιχα ότι: i) το είδος απαντάται σε ένα δεδομένο κράτος μέλος· ii) δεν είναι γνωστό αν απαντάται σε ένα δεδομένο κράτος μέλος· και iii) θεωρείται ότι δεν απαντάται σε ένα δεδομένο κράτος μέλος.*

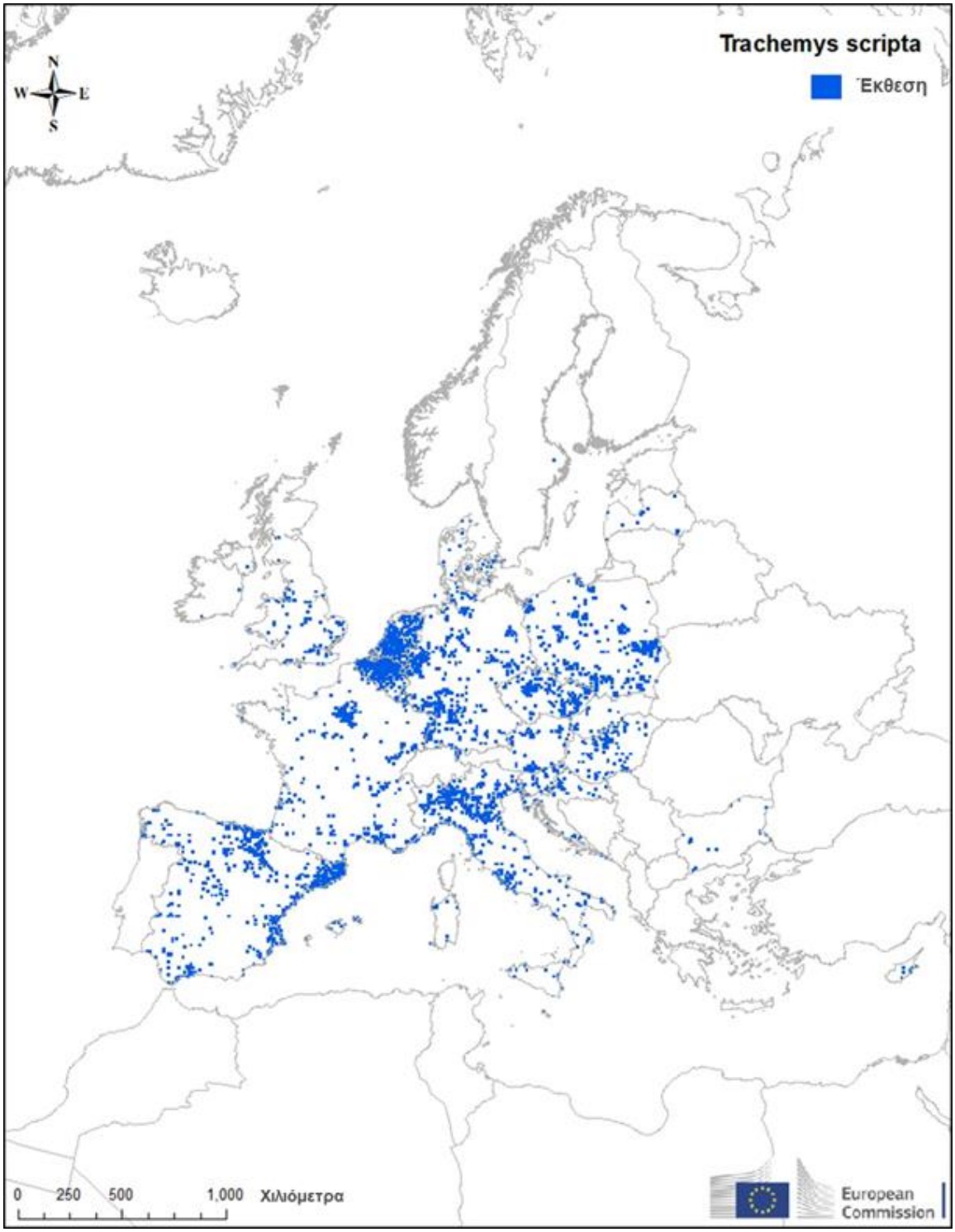

Σχήμα 3: *Κατανομή της νεροχελώνας Trachemys scripta (πλέγματα 10 x 10 km) σύμφωνα με τις εκθέσεις των κρατών μελών το 2019. Το είδος απαντάται επίσης στην Ελλάδα, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία, αλλά τα εν λόγω κράτη μέλη δεν παρείχαν την κατανομή σε επίπεδο πλέγματος.*

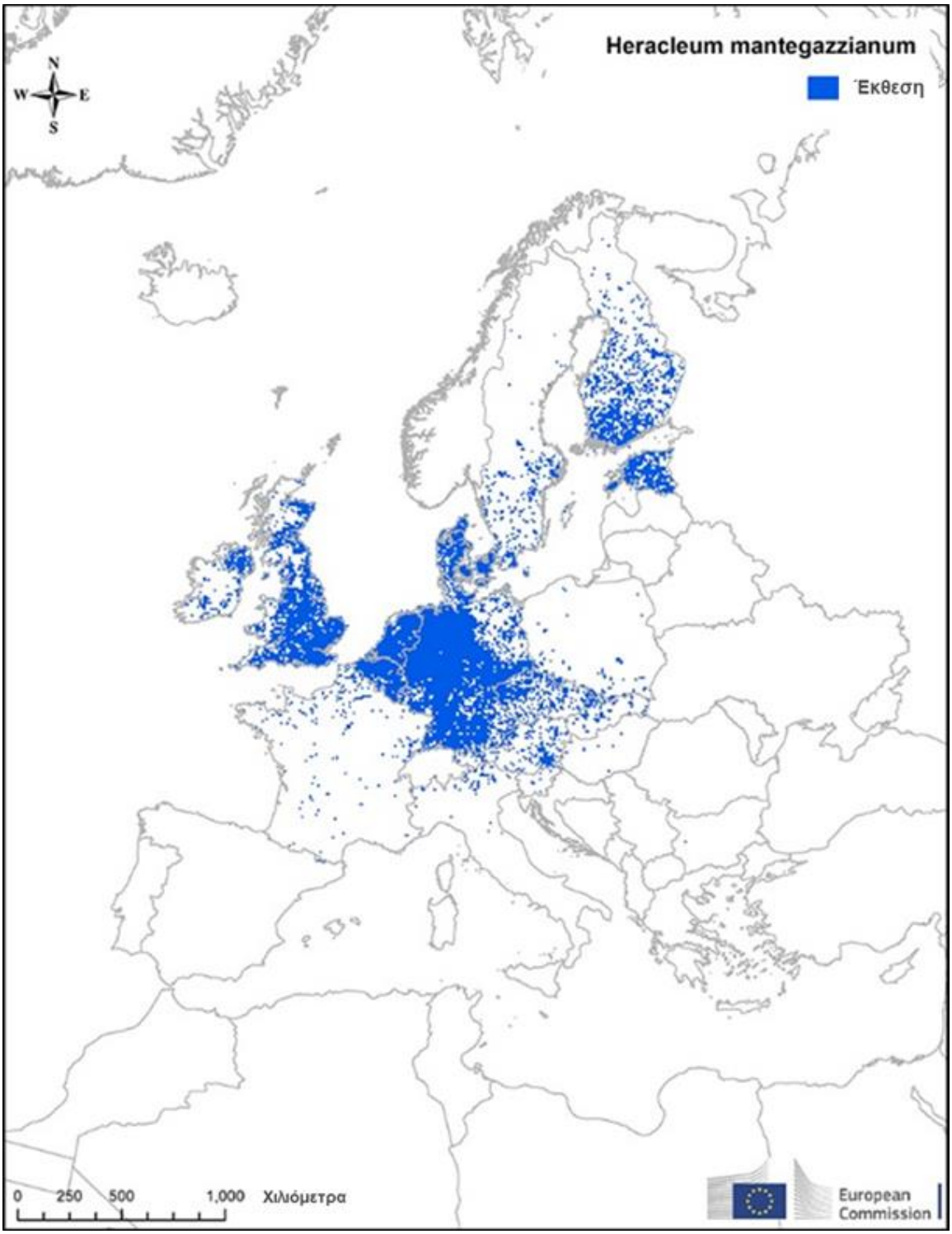

Σχήμα 4: *Κατανομή του Heracleum mantegazzianum (πλέγματα 10 x 10 km), σύμφωνα με τις εκθέσεις των κρατών μελών το 2019.*

Όταν ένα είδος προστίθεται στον ενωσιακό κατάλογο, παρουσιάζεται μια νέα πρόκληση. Εάν το χωροκατακτητικό ξένο είδος που προστίθεται στον ενωσιακό κατάλογο αποτελεί δημοφιλές αντικείμενο εμπορίας, συχνά αντικαθίσταται στην αγορά από άλλα ξένα είδη, τα οποία ενδέχεται να είναι επίσης χωροκατακτητικά. Αυτά τα νεοεισαχθέντα είδη πρέπει με τη σειρά τους να υποβάλλονται σε εκτίμηση κινδύνου και να εξετάζονται για συμπερίληψη στον ενωσιακό κατάλογο. Το πρόβλημα αυτό παρατηρείται κυρίως στο εμπόριο ζώων συντροφιάς (π.χ. αντικατάσταση των νεροχελωνών Trachemys scripta από άλλα ξένα είδη χελώνας) και στο εμπόριο κηπευτικών (π.χ. αντικατάσταση του υδροϋακίνθου Eichhornia crassipes από το μαρούλι του νερού Pistia Stratiotes). Για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη πρότειναν την κατάρτιση καταλόγων επιτρεπόμενων ειδών αντί ενός καταλόγου ειδών που υπόκεινται σε περιορισμούς. Το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν προβλέπει αυτήν την προσέγγιση σε επίπεδο ΕΕ, αλλά ορισμένα κράτη μέλη την έχουν υιοθετήσει στην εθνική τους νομοθεσία, κυρίως για το εμπόριο ζώων συντροφιάς.

Η συνεκτίμηση του κόστους και των κοινωνικοοικονομικών πτυχών, όπως απαιτείται από το άρθρο 4 παράγραφος 6, επηρέασε τη διαδικασία καταχώρισης στον κατάλογο. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το αμερικανικό βιζόν (Neovison vison), ένα χωροκατακτητικό ξένο είδος με σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα. Το αμερικανικό βιζόν εκτρέφεται με σκοπό την παραγωγή γούνας σε χιλιάδες μονάδες εκτροφής βιζόν στην ΕΕ. Το είδος αυτό δεν έχει εγγραφεί στον κατάλογο[14]. Αν συμπεριληφθεί στον ενωσιακό κατάλογο, η εκτροφή του για παραγωγή γούνας θα υπόκειται στη διαδικασία έγκρισης που προβλέπεται στο άρθρο 9 του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη. Πολλά κράτη μέλη θεώρησαν δυσανάλογο το κόστος εφαρμογής της εν λόγω διαδικασίας και αντιτάχθηκαν στη συμπερίληψη αυτού του είδους στον κατάλογο. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη προβλέπει εναλλακτικές λύσεις για την προσθήκη ενός είδους στον ενωσιακό κατάλογο. Πρώτον, τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη μπορούν να αντιμετωπίσουν τα εν λόγω είδη με τη λήψη εθνικών μέτρων. Δεύτερον, το είδος μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω μεγαλύτερης περιφερειακής συνεργασίας (βλέπε τμήματα 2.3 και 2.4 κατωτέρω).

Η καταχώριση θαλάσσιων χωροκατακτητικών ξένων ειδών στον κατάλογο δημιουργεί ιδιαίτερες προκλήσεις[15]. Όπως επισημαίνεται ανωτέρω, μόνο ένα από τα 66 χωροκατακτητικά ξένα είδη του ενωσιακού καταλόγου, το χελογατόψαρο Plotosus lineatus, είναι θαλάσσιο είδος. Ωστόσο, πολλά θαλάσσια είδη εξετάστηκαν για συμπερίληψη στον πρώτο ενωσιακό κατάλογο. Το κύριο εμπόδιο για τη συμπερίληψη θαλάσσιων ειδών ήταν η ανησυχία ότι η υψηλή περιβαλλοντική συνδεσιμότητα και η ικανότητα διασποράς των ειδών στο θαλάσσιο περιβάλλον καθιστούν δυσχερέστερη και πιο δαπανηρή την έρευνα και τον έλεγχο των βιολογικών εισβολών. Αυτό ισχύει ιδίως για τα είδη που εισέρχονται στη Μεσόγειο μέσω της διώρυγας του Σουέζ. Ωστόσο, παρά τις εν λόγω προκλήσεις, η επιτήρηση, ο έγκαιρος εντοπισμός και η ταχεία εξάλειψη των θαλάσσιων ειδών σε στοχευμένες περιοχές μπορούν να μετριάσουν τις αρνητικές επιπτώσεις τους[16]. Όσον αφορά τις διαδρομές εισαγωγής και εξάπλωσης, η εξάπλωση και οι επιπτώσεις των χωροκατακτητικών ξένων ειδών στο θαλάσσιο περιβάλλον θα

[14] Η εν λόγω προσέγγιση έχει επικριθεί από αρκετά ενδιαφερόμενα μέρη. Βλέπε, για παράδειγμα, τις παρατηρήσεις του κοινού σχετικά με την πρόταση για τη δεύτερη επικαιροποίηση του ενωσιακού καταλόγου: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2124-Update-of-the-list-of-Invasive-Alien-Species-of-Union-concern.

[15] Βλέπε Kleitou P. et al. (2021) 'The Case of Lionfish (*Pterois miles*) in the Mediterranean Sea Demonstrates Limitations in EU Legislation to Address Marine Biological Invasions', *Journal of Marine Sci*. Engineering 2021, 9, 325. https://doi.org/10.3390/jmse9030325.

[16] Βλέπε Giakoumi S. et al. (2019) 'Management priorities for marine invasive species', *Science of the Total Environment*, 688 (2019) 976-982. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.06.282.

μπορούσαν να μειωθούν σημαντικά με: i) την πλήρη εφαρμογή της[17] σύμβασης του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ) για τη διαχείριση του υδάτινου έρματος[18]· και ii) την ενισχυμένη εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του ΔΝΟ για τη βιολογική εναπόθεση. Συνεπώς, έχουν εκπονηθεί αρκετές εκτιμήσεις κινδύνου για τα θαλάσσια χωροκατακτητικά ξένα είδη, οι οποίες θα ληφθούν υπόψη για την επόμενη επικαιροποίηση του ενωσιακού καταλόγου.

2.2. Περιορισμοί και παρεκκλίσεις (άρθρα 7, 8, 9, 31 και 32)

Ο πιο άμεσος αντίκτυπος του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη είναι ότι τα είδη του καταλόγου υπόκεινται σε περιορισμούς, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης εμπορίας (άρθρο 7). Σε εξαιρετικές περιπτώσεις υπάρχει δυνατότητα εξαίρεσης από τους περισσότερους περιορισμούς: είτε i) στο πλαίσιο συστήματος αδειών που διαχειρίζονται τα κράτη μέλη (το οποίο επιτρέπει ερευνητικές δραστηριότητες ή δραστηριότητες μη επιτόπιας διατήρησης σύμφωνα με το άρθρο 8) είτε ii) κατόπιν έγκρισης της Επιτροπής (σε εξαιρετικές περιπτώσεις για επιτακτικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος σύμφωνα με το άρθρο 9). Άλλες μεταβατικές παρεκκλίσεις είναι δυνατές για τους ιδιοκτήτες ζώων συντροφιάς (άρθρο 31) και για τα εμπορικά αποθέματα (άρθρο 32).

Δώδεκα κράτη μέλη ανέφεραν ότι εξέδωσαν συνολικά 100 άδειες στο χρονικό διάστημα μεταξύ της έναρξης ισχύος του πρώτου ενωσιακού καταλόγου τον Αύγουστο του 2016 και του Δεκεμβρίου του 2018. Οι άδειες αυτές αφορούσαν 32 χωροκατακτητικά ξένα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος. Από τις εν λόγω άδειες, 87 προορίζονταν για έρευνα και 13 αφορούσαν τη μη επιτόπια διατήρηση. Οι άδειες μη επιτόπιας διατήρησης χορηγήθηκαν σε εγκαταστάσεις που φιλοξενούσαν ανεπιθύμητα δείγματα στο πλαίσιο των μέτρων διαχείρισης. Αυτή είναι μια δραστηριότητα για την οποία δεν απαιτείται στην πράξη άδεια.

Μέχρι σήμερα, η Επιτροπή έχει εκδώσει δύο αποφάσεις έγκρισης σύμφωνα με το άρθρο 9. Οι δύο αυτές αποφάσεις επέτρεψαν σε δύο κράτη μέλη να συνεχίσουν την εκτροφή νυκτερευτών (Nyctereutes procyonoides) για την παραγωγή γούνας.

2.3. Άρθρο 11. Χωροκατακτητικά ξένα είδη περιφερειακού ενδιαφέροντος και είδη ιθαγενή στην Ένωση

Το άρθρο 11 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επιλέξουν, μεταξύ των ειδών του καταλόγου εθνικού ενδιαφέροντος που έχουν εκπονήσει (βλέπε τμήμα 2.4), είδη ιθαγενή ή μη ιθαγενή στην Ένωση που απαιτούν ενισχυμένη περιφερειακή συνεργασία. Η συνεργασία αυτή μπορεί να οδηγήσει στην εφαρμογή στα εν λόγω είδη —και μόνο στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη— της πλειονότητας των περιορισμών που ισχύουν για τα είδη που περιλαμβάνονται στον ενωσιακό κατάλογο. Η περιφερειακή συνεργασία πρέπει να ξεκινά με πρωτοβουλία κράτους μέλους, κάτι που δεν έχει συμβεί ακόμη.

Όσον αφορά τα ιθαγενή στην Ένωση χωροκατακτητικά ξένα είδη, το επιστημονικό φόρουμ και άλλοι εμπειρογνώμονες των οποίων ζητήθηκε η γνώμη επιβεβαίωσαν ότι η ενισχυμένη περιφερειακή συνεργασία θα είχε προστιθέμενη αξία για την αντιμετώπιση αρκετών τέτοιων ειδών. Ωστόσο, το επιστημονικό φόρουμ εντόπισε ένα εμπόδιο: την

[17] ΔΝΟ: ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός, ο ειδικευμένος οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών που είναι αρμόδιος για την ασφάλεια και την προστασία της ναυτιλίας και την πρόληψη της θαλάσσιας και ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τα πλοία.

[18] Η σύμβαση άρχισε να ισχύει στις 8 Σεπτεμβρίου 2017, ενώ η προθεσμία συμμόρφωσης για όλα τα σκάφη είναι η 8η Σεπτεμβρίου 2024.

αβεβαιότητα σχετικά με τα ακριβή όρια ανάμεσα στο εύρος εξάπλωσης των ιθαγενών ειδών και στο εύρος εξάπλωσης των ξένων ειδών. Τα όρια αυτά συχνά βρίσκονται στην επικράτεια των οικείων κρατών μελών: τα είδη μπορεί να είναι ιθαγενή σε τμήματα ενός κράτους μέλους αλλά ξένα και χωροκατακτητικά σε άλλα τμήματα της ίδιας χώρας. Επιπλέον, η γνώση σχετικά με τα όρια αυτά συχνά εξελίσσεται υπό το πρίσμα των πλέον πρόσφατων ερευνών. Οι καταστάσεις αυτές καθιστούν επίσης ιδιαίτερα δύσκολο να εξηγηθεί στο ευρύτερο κοινό η ανάγκη λήψης μέτρων για τη διαχείριση των εν λόγω ειδών.

Ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη πρότειναν τη χρήση του άρθρου 11 για τη ρύθμιση σε περιφερειακό επίπεδο ειδών που είναι εξαιρετικά απίθανο να εγκατασταθούν σε μεγάλα τμήματα της Ένωσης[19], αντί της συμπερίληψης των ειδών αυτών στον ενωσιακό κατάλογο. Η προσέγγιση αυτή θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη για είδη σημαντικού εμπορικού ενδιαφέροντος. Για παράδειγμα, τα καλλωπιστικά φυτά που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη βιογεωγραφική περιοχή της Μεσογείου θα ρυθμίζονται μόνο σε αυτήν την περιοχή, ενώ θα εξακολουθήσουν να αποτελούν αντικείμενο εμπορίας στη Βόρεια Ευρώπη, όπου είναι απίθανο να έχουν σημαντικές επιπτώσεις. Οι σχετικές συζητήσεις στην επιτροπή για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη υποδεικνύουν ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν επιλέξει μια τέτοια λύση για τους εξής τρεις λόγους:

- ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη επιτρέπει σαφώς τη συμπερίληψη τέτοιων ειδών στον ενωσιακό κατάλογο[20]·
- η συμπερίληψη στον ενωσιακό κατάλογο θεωρείται αποτελεσματικότερο μέτρο, ιδίως δεδομένης της επακόλουθης απαγόρευσης εμπορίας σε ολόκληρη την Ένωση·
- είναι δύσκολο να επιβληθούν περιορισμοί στο εμπόριο μόνο σε ορισμένα τμήματα της ΕΕ.

2.4. Άρθρο 12. Χωροκατακτητικά ξένα είδη εθνικού ενδιαφέροντος

Το άρθρο 12 επιτρέπει στα κράτη μέλη να καταρτίζουν εθνικό κατάλογο χωροκατακτητικών ξένων ειδών εθνικού ενδιαφέροντος. Έως τις 31 Μαρτίου 2021 10 κράτη μέλη είχαν εκδώσει τέτοιους καταλόγους[21]. Ο αριθμός των ταξινομικών βαθμίδων σε καθέναν από αυτούς τους καταλόγους κυμαίνεται από 13 έως άνω των 200. Σε ορισμένες περιλαμβάνονται ολόκληρες ταξινομικές ομάδες (γένη και οικογένειες). Τα είδη και οι ταξινομικές ομάδες του καταλόγου υπόκεινται, σε εθνικό επίπεδο, σε περιορισμούς παρόμοιους με εκείνους που ισχύουν σε επίπεδο ΕΕ για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος. Ορισμένα είδη έχουν εγγραφεί στον κατάλογο από αρκετές χώρες. Τα είδη αυτά υποδεικνύουν κοινές προτεραιότητες για αυτές τις χώρες. Ωστόσο, με ορισμένες εξαιρέσεις, αυτό δεν οδήγησε σε συντονισμένη δράση.

[19] Βλέπε, για παράδειγμα, τις παρατηρήσεις του κοινού σχετικά με την πρόταση για τη δεύτερη επικαιροποίηση του ενωσιακού καταλόγου: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2124-Update-of-the-list-of-Invasive-Alien-Species-of-Union-concern.

[20] Άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο β) και αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη.

[21] Η περιοχή της εκτίμησης κινδύνου είναι η επικράτεια της Ένωσης, εξαιρουμένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών της. Το άρθρο 6 του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη καθορίζει ειδικές διατάξεις για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές, υποχρεώνοντας τα κράτη μέλη με εξόχως απόκεντρες περιοχές να εκδώσουν κατάλογο χωροκατακτητικών ξένων ειδών που ενδιαφέρουν καθεμιά από αυτές.

2.5. Άρθρο 13. Σχέδια δράσης για τις διαδρομές των χωροκατακτητικών ξένων ειδών

Το άρθρο 13 απαιτεί από τα κράτη μέλη να προσδιορίζουν και να ιεραρχούν τις διαδρομές (δηλαδή οδούς και μηχανισμούς) ακούσιας εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος εντός 18 μηνών από την έγκριση ή την επικαιροποίηση του ενωσιακού καταλόγου. Το άρθρο 13 απαιτεί επίσης από τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν σχέδια δράσης για την αντιμετώπιση των διαδρομών προτεραιότητας εντός 3 ετών από την έγκριση ή την επικαιροποίηση του ενωσιακού καταλόγου.

Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν προσδιορίσει τις διαδρομές προτεραιότητας που τα αφορούν. Όπως απαιτείται από τον κανονισμό για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη, η ιεράρχηση βασίστηκε σε εκτιμήσεις του όγκου των ειδών που εισέρχονται μέσω μιας διαδρομής και των πιθανών επιπτώσεων των εν λόγω ειδών. Ωστόσο, τα κράτη μέλη ακολούθησαν διαφορετικές μεθοδολογίες, οι οποίες ποικίλλουν από αρκετά απλές έως σύνθετες.

Οι διαδρομές προτεραιότητας που προσδιορίστηκαν διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, ενώ έχει δοθεί προτεραιότητα σε 36 διαφορετικές διαδρομές. Ωστόσο, τα περισσότερα κράτη μέλη έδωσαν προτεραιότητα σε δύο διαδρομές: «Διαφυγή από τον χώρο περιορισμού: διαφυγή ειδών συντροφιάς, ενυδρείου και τεράριουμ» και «Διαφυγή από τον χώρο περιορισμού: κηπευτική» (βλέπε Πίνακα 1).

Ορισμένα κράτη μέλη συμπεριέλαβαν στην ανάλυσή τους πρόσθετα χωροκατακτητικά ξένα είδη τα οποία δεν περιλαμβάνονται στον ενωσιακό κατάλογο, προκειμένου να καταρτίσουν πληρέστερα σχέδια δράσης. Αυτό δείχνει ότι ο τρέχων ενωσιακός κατάλογος θεωρείται υπερβολικά περιορισμένος ώστε να ιεραρχηθούν οι διαδρομές εντός του. Ορισμένες διαδρομές δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν βάσει του άρθρου 13, εκτός αν τα σχετικά είδη περιλαμβάνονται στον ενωσιακό κατάλογο. Για παράδειγμα, εκτός αν στον ενωσιακό κατάλογο περιλαμβάνονται είδη που εισάγονται και εξαπλώνονται με υδάτινο έρμα, δεν είναι δυνατόν να αναληφθεί δράση για την αντιμετώπιση αυτής της διαδρομής βάσει του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη.

Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την ιεράρχηση των διαδρομών, η εφαρμογή του άρθρου 13 καθυστερεί στα περισσότερα κράτη μέλη. Έως τις 31 Μαρτίου 2021 μόνο 10[22] κράτη μέλη είχαν καταρτίσει και κοινοποιήσει στην Επιτροπή το/τα σχέδιο/-α δράσης τους για τις διαδρομές. Τον Ιούνιο του 2021 η Επιτροπή κίνησε διαδικασίες κατά 18 κρατών μελών για μη κατάρτιση του/των σχεδίου/-ων δράσης.

Κατηγορία/υποκατηγορία διαδρομών σύμφωνα με την ταξινόμηση που χρησιμοποιήθηκε στις εκθέσεις του 2019		**Αριθμός κρατών μελών που έχουν προσδιορίσει τη διαδρομή ως πρώτη προτεραιότητα**	**Αριθμός χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος που αντιστοιχεί στη διαδρομή**
1. ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΣΤΗ ΦΥΣΗ	1.1 Βιολογικός έλεγχος	—	—
	1.2 Έλεγχος διάβρωσης / σταθεροποίηση αμμόλοφων (ανεμοφράκτες, φράκτες από φυτά, ...)	2	3
	1.3 Αλιεία στη φύση (συμπεριλαμβανομένης της κυνηγετικής	6	7

[22] Στα εν λόγω κράτη μέλη συμπεριλαμβάνεται το Ηνωμένο Βασίλειο πριν από την αποχώρησή του από την ΕΕ.

	αλιείας)		
	1.4 Θήρα	1	1
	1.5 «Βελτίωση» τοπίου/χλωρίδας/πανίδας στη φύση	4	6
	1.6 Εισαγωγή για σκοπούς διατήρησης ή διαχείρισης της άγριας πανίδας	—	—
	1.7 Ελευθέρωση στη φύση για χρήση (εκτός των παραπάνω, π.χ. γούνα, μεταφορές, ιατρική χρήση)	2	12
	1.8 Άλλη εκ προθέσεως ελευθέρωση	4	11
2. ΔΙΑΦΥΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΩΡΟ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ	2.1 Γεωργία (συμπεριλαμβανομένων των πρώτων υλών για τα βιοκαύσιμα)	2	2
	2.2 Υδατοκαλλιέργειες/Θαλασσοκαλλιέργειες	6	18
	2.3 Βοτανικός κήπος/ζωολογικός κήπος/ενυδρεία (εκτός από οικιακά ενυδρεία)	5	39
	2.4 Είδη συντροφιάς/ενυδρείου/τεράριουμ (συμπεριλαμβανομένων των ζώντων ειδών διατροφής για τα είδη αυτά)	13	33
	2.5 Εκτρεφόμενα ζώα (συμπεριλαμβανομένων των ζώων που διαβιώνουν υπό περιορισμένο έλεγχο)	1	2
	2.6 Δασοκομία (συμπεριλαμβανομένης της δάσωσης ή αναδάσωσης)	2	4
	2.7 Εκτροφεία γουνοφόρων ζώων	1	3
	2.8 Κηπευτική	11	23
	2.9 Διακοσμητικοί σκοποί, εκτός κηπευτικής	9	26
	2.10 Έρευνα και μη επιτόπια αναπαραγωγή (σε εγκαταστάσεις)	—	—
	2.11 Ζώσα τροφή και ζωντανό δόλωμα	8	9
	2.12 Άλλες μορφές διαφυγής από τον χώρο περιορισμού	2	11
3. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ — ΕΠΙΜΟΛΥΝΤΕΣ	3.1 Πρόσμειξη φυτωριακού υλικού	2	16
	3.2 Μολυσμένο δόλωμα	—	—
	3.3 Μολυσματικές προσμείξεις στα τρόφιμα (συμπεριλαμβανομένων των ζώντων ειδών διατροφής)	1	2
	3.4 Επιμολυντές σε ζώα (εκτός των παρασίτων, είδη που μεταφέρονται από τον φιλοξενούντα/φορέα)	3	15
	3.5 Παράσιτα σε ζώα (συμπεριλαμβανομένων των ειδών που μεταφέρονται από τον φιλοξενούντα και τον φορέα)	—	—
	3.6 Επιμολυντές σε φυτά (εκτός από παράσιτα, είδη που μεταφέρονται από τον φιλοξενούντα/φορέα)	3	14
	3.7 Παράσιτα σε φυτά (συμπεριλαμβανομένων ειδών που μεταφέρονται από τον φιλοξενούντα και τον φορέα)	—	—
	3.8 Προσμείξεις σπόρων	1	3
	3.9 Εμπόριο ξυλείας	—	—
	3.10 Μεταφορά υλικού ενδιαιτημάτων (έδαφος, βλάστηση κ.λπ.)	8	23
4. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ — ΕΙΔΗ-ΛΑΘΡΕΠΙΒΑΤΕΣ	4.1 Αλιεία / αλιευτικός εξοπλισμός	6	20
	4.2 Εμπορευματοκιβώτιο/χύδην	2	3
	4.3 Λαθρεπιβάτες» μέσα ή πάνω σε αεροπλάνο	1	1
	4.4 Λαθρεπιβάτες πλοίου/σκάφους (με εξαίρεση το υδάτινο έρμα και τις ακαθαρσίες κύτους)	3	14
	4.5 Μηχανήματα/εξοπλισμός	3	17
	4.6 Άτομα και οι αποσκευές τους / εξοπλισμός (ιδίως του τουρισμού)	1	7
	4.7 Οργανικά υλικά συσκευασίας, ιδίως συσκευασίας από ξύλο	1	1
	4.8 Υδάτινο έρμα πλοίου/σκάφους	5	7
	4.9 Ακαθαρσίες κύτους πλοίου/σκάφους	4	8
	4.10 Οχήματα (αυτοκίνητα, τρένο,...)	4	12
	4.11 Άλλα μέσα μεταφοράς	1	1
5. ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ	5.1 Διασυνδεδεμένοι πλωτοί διάδρομοι/λεκάνες/θάλασσες	6	35
	5.2 Γέφυρες και σήραγγες	—	—
6. ΧΩΡΙΣ ΒΟΗΘΕΙΑ	5.3 Φυσική εξάπλωση πέραν των συνόρων των χωροκατακτητικών ξένων ειδών που έχουν εισαχθεί διά των διαδρομών 1 έως 5	8	45

Πίνακας 1: *Κατηγοριοποίηση των διαδρομών που χρησιμοποιούνται στην υποβολή εκθέσεων, αριθμός των κρατών μελών που έχουν προσδιορίσει κάθε διαδρομή ως προτεραιότητα και αριθμός χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος που εντοπίστηκαν σε σχέση με καθεμία από τις διαδρομές.*

2.6. Άρθρο 14. Σύστημα επιτήρησης

Το άρθρο 14 απαιτεί από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν σύστημα επιτήρησης το οποίο συλλέγει και καταγράφει δεδομένα σχετικά με την εμφάνιση χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος στο περιβάλλον.

Έως τις 31 Μαρτίου 2021 24 κράτη μέλη είχαν θεσπίσει ένα τέτοιο σύστημα, συχνά με βάση υφιστάμενα συστήματα, συμπεριλαμβανομένων συστημάτων που προέρχονταν από άλλες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ. Σε ελάχιστες περιπτώσεις δημιουργήθηκε νέο σύστημα επιτήρησης. Τα συστήματα αρκετών κρατών μελών συνδέονται με την επιστήμη των πολιτών, ενώ λίγα συστήματα βασίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην επιστήμη των πολιτών. Ορισμένα κράτη μέλη ενσωματώνουν επίσης πληροφορίες από ενδιαφερόμενα μέρη (γεωργούς, δασοκόμους, κυνηγούς, αλιείς, ΜΚΟ για την προστασία της φύσης κ.λπ.). Τον Ιούνιο του 2021 η Επιτροπή κίνησε διαδικασίες κατά τριών κρατών μελών για μη θέσπιση συστήματος επιτήρησης.

Παρατηρήθηκαν ορισμένα κενά και ανακολουθίες στην αναφερόμενη κατανομή των χωροκατακτητικών ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος. Από τις εκθέσεις προέκυψαν σημαντικές διαφορές στον αριθμό των ειδών που καταγράφηκαν σε παραμεθόριες περιοχές από γειτονικά κράτη μέλη (βλέπε σχήμα 5). Αυτό σημαίνει ότι: i) η πραγματική κατανομή ορισμένων χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος εξακολουθεί να μην είναι πλήρως γνωστή· και ii) τα συστήματα επιτήρησης, τουλάχιστον έως το 2018 όταν συγκεντρώθηκαν οι εν λόγω καταγραφές, δεν κάλυπταν επαρκώς όλα τα χωροκατακτητικά ξένα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος ή όλα τα εθνικά εδάφη.

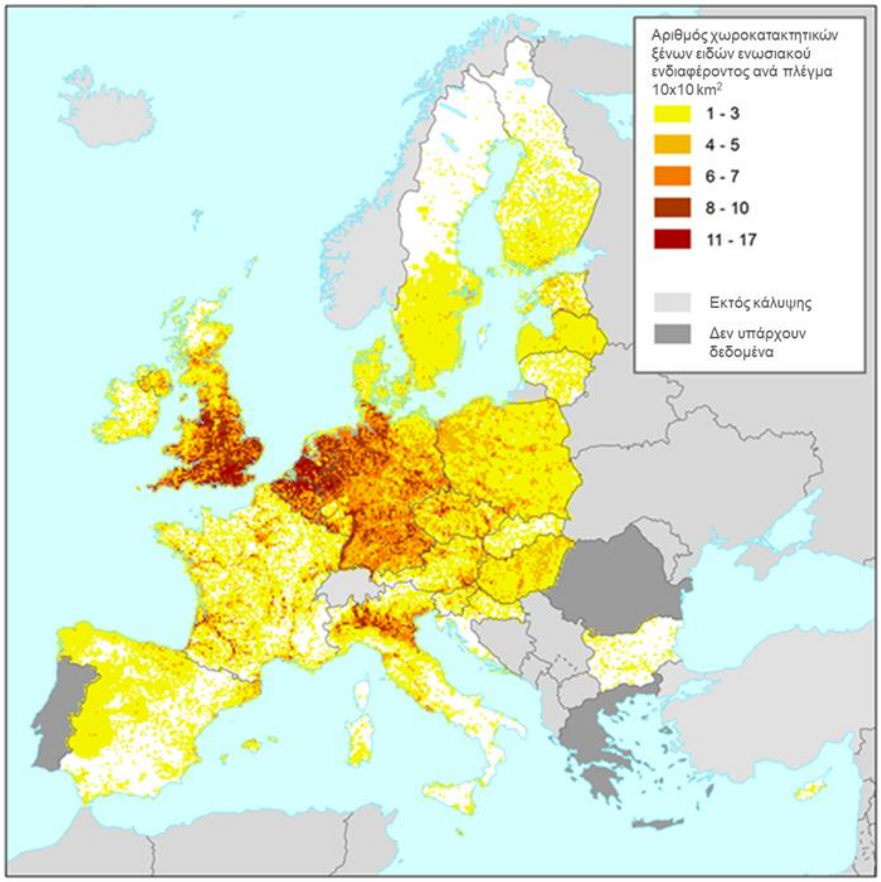

Σχήμα 5: *Αριθμός χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος από τα 48 που καλύπτονται από τις εκθέσεις του 2019 ανά πλέγμα 10 x 10 km.*

2.7. Άρθρο 15. Επίσημοι έλεγχοι

Το άρθρο 15 απαιτεί από τα κράτη μέλη, το αργότερο έως τις 2 Ιανουαρίου 2016, να έχουν εγκαταστήσει πλήρως λειτουργικές δομές για τη διενέργεια των επίσημων ελέγχων οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την αποτροπή της εκούσιας εισαγωγής χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος.

Έως τις 31 Μαρτίου 2021 25 κράτη μέλη είχαν εγκαταστήσει τέτοιες δομές. Οι δομές αυτές περιλαμβάνουν τις τελωνειακές και/ή φυτοϋγειονομικές/κτηνιατρικές υπηρεσίες. Τα κράτη μέλη ανέφεραν λίγες μόνο παρακρατήσεις χωροκατακτητικών ξένων ειδών μετά από επίσημους ελέγχους στα σύνορα.

Η πληρότητα των δομών επίσημων ελέγχων ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών. Η ενσωμάτωση του ενωσιακού καταλόγου στο TARIC[23] και στο TRACES[24] διευκόλυνε τους ελέγχους εγγράφων. Ωστόσο, λίγα μόνο κράτη μέλη φαίνεται να διενεργούν ειδικές αναλύσεις κινδύνου και φυσικούς ελέγχους. Πολλά κράτη μέλη θα πρέπει να αποσαφηνίσουν καλύτερα την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων αρχών, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη συνεργασία, την ανταλλαγή πληροφοριών και τα προγράμματα κατάρτισης. Τον Ιούνιο 2021 η Επιτροπή κίνησε διαδικασίες κατά δύο κρατών μελών για μη εφαρμογή του άρθρου 15.

2.8. Άρθρα 16 και 17. Γνωστοποιήσεις έγκαιρου εντοπισμού και ταχεία εξάλειψη σε αρχικό στάδιο της εισβολής

Σύμφωνα με το άρθρο 16, τα κράτη μέλη πρέπει να γνωστοποιούν στην Επιτροπή την εμφάνιση χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος των οποίων η παρουσία ήταν προηγουμένως άγνωστη ή την επανεμφάνιση χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος μετά την αναφορά της εξάλειψής τους. Σύμφωνα με το άρθρο 17 τα εν λόγω κράτη μέλη οφείλουν: i) να λαμβάνουν μέτρα ταχείας εξάλειψης· ii) να γνωστοποιούν τα εν λόγω μέτρα στην Επιτροπή· και iii) να ενημερώνουν τα άλλα κράτη μέλη.

Μετά την έγκριση του πρώτου ενωσιακού καταλόγου τον Ιούλιο του 2016, και έως τις 31 Μαρτίου 2021, 19 κράτη μέλη (συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου έως την αποχώρησή του από την ΕΕ) κοινοποίησαν στην Επιτροπή μέσω του ειδικού συστήματος γνωστοποίησης[25] 135 περιπτώσεις έγκαιρου εντοπισμού σχετικά με 34 από τα 66 χωροκατακτητικά είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος. Για 57 από τις περιπτώσεις αυτές, οι γνωστοποιήσεις επιβεβαίωσαν ταχεία εξάλειψη· για 42, η προσπάθεια συνεχιζόταν· για 5, δεν είχε αποφασιστεί ακόμη κανένα μέτρο· και για 1, το κράτος μέλος αποφάσισε να εφαρμόσει διαχειριστικά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 18 (παρεκκλίσεις από την υποχρέωση ταχείας εξάλειψης). Σε 30 περιπτώσεις, τα κράτη μέλη έκριναν ότι δεν επιτεύχθηκε ταχεία εξάλειψη. Το είδος για το οποίο υποβλήθηκαν οι περισσότερες γνωστοποιήσεις έγκαιρου εντοπισμού —43 συνολικά— είναι η ασιατική σφήκα (Vespa velutina nigrithorax).

[23] Το Ενοποιημένο Δασμολόγιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
[24] Ενοποιημένο μηχανογραφικό κτηνιατρικό σύστημα.
[25] NOTSYS: https://easin.jrc.ec.europa.eu/notsys/.

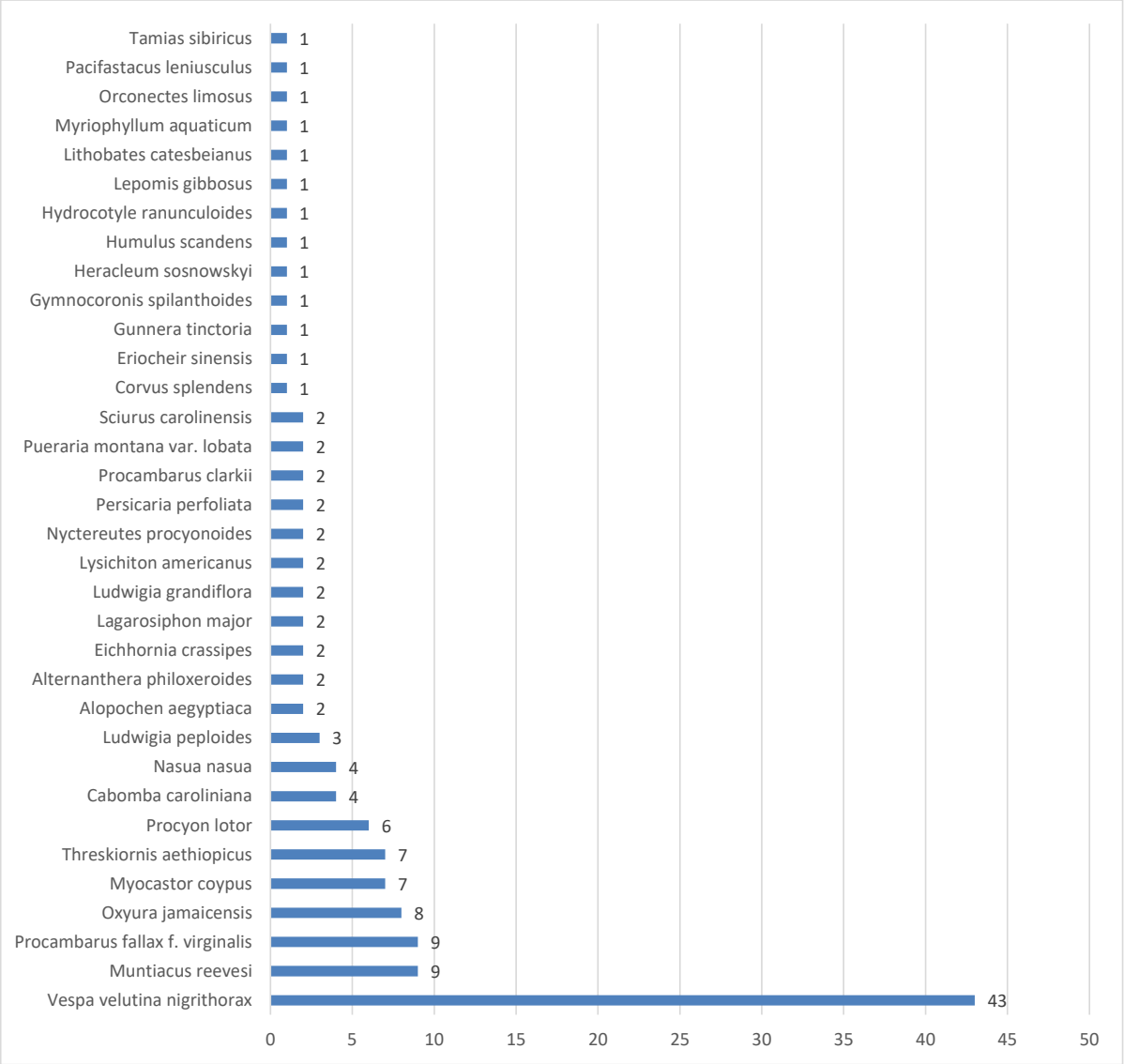

Σχήμα 6: *Γνωστοποιήσεις έγκαιρου εντοπισμού ανά χωροκατακτητικό ξένο είδος ενωσιακού ενδιαφέροντος κατά την περίοδο Ιουλίου 2016 – Μαρτίου 2021. Οι αριθμοί περιλαμβάνουν πολλαπλές γνωστοποιήσεις για το ίδιο είδος ανά κράτος μέλος.*

2.9. Άρθρο 19. Διαχειριστικά μέτρα

Το άρθρο 19 απαιτεί από τα κράτη μέλη να θέτουν σε εφαρμογή αποτελεσματικά διαχειριστικά μέτρα για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος τα οποία έχουν εξαπλωθεί ευρέως στην επικράτειά τους. Τα μέτρα αυτά πρέπει να αποσκοπούν στην εξάλειψη, τον έλεγχο του πληθυσμού ή τον περιορισμό των χωροκατακτητικών ξένων ειδών.

Είκοσι τρία κράτη μέλη ανέφεραν ότι εφάρμοσαν μέτρα διαχείρισης για χωροκατακτητικά ξένα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος που υπήρχαν στην επικράτειά τους μεταξύ Ιουλίου 2016 και Δεκεμβρίου 2018. Ανέφεραν 634 διακριτά διαχειριστικά μέτρα, τα οποία κάλυπταν 41 από τα 43 χωροκατακτητικά ξένα είδη που περιλαμβάνονταν στον ενωσιακό κατάλογο κατά την εν λόγω περίοδο και ήταν παρόντα στην Ένωση. Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν μέτρα για κάθε συγκεκριμένο πληθυσμό ειδών στην επικράτειά τους τους, ενώ άλλα έλαβαν μέτρα για τον συνολικό πληθυσμό στην επικράτειά τους.

Σύμφωνα με τις εκθέσεις, το 6 % των διαχειριστικών μέτρων είχαν ως αποτέλεσμα την εξάλειψη· το 21 % οδήγησε σε μείωση του στοχευόμενου πληθυσμού· το 14 % δεν οδήγησε σε αλλαγή του στοχευόμενου πληθυσμού· το 17 % σημείωσε αύξηση του στοχευόμενου πληθυσμού παρά τα διαχειριστικά μέτρα· και το 42 % οδήγησε σε ασαφή αποτελέσματα. Οι εκθέσεις δείχνουν επίσης σημαντικές προσπάθειες για την κατανόηση και τον μετριασμό των επιπτώσεων των διαχειριστικών μέτρων σε μη στοχευόμενα είδη.

2.10. Άρθρο 25. Σύστημα πληροφοριακής υποστήριξης

Το σύστημα πληροφοριακής υποστήριξης που δημιούργησε η Επιτροπή για να βοηθήσει στην εφαρμογή του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη περιλαμβάνει:

- το ευρωπαϊκό δίκτυο πληροφοριών για τα ξένα είδη[26], το οποίο καθιστά δυνατή την εύκολη πρόσβαση σε επιστημονικές πληροφορίες και χωρικά δεδομένα για περίπου 14 000 ξένα είδη που απαντώνται στην Ευρώπη·

- το ευρωπαϊκό σύστημα γνωστοποίησης ξένων ειδών[27], το οποίο παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να κοινοποιούν στην Επιτροπή και να ενημερώνουν τα άλλα κράτη μέλη σχετικά με τον έγκαιρο εντοπισμό χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος και τα μέτρα ταχείας εξάλειψης που λαμβάνονται γι' αυτά.

2.11. Ευαισθητοποίηση

Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν καταβάλει προσπάθειες για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με τις επιπτώσεις των χωροκατακτητικών ξένων ειδών και την ανάγκη αντιμετώπισής τους, κυρίως με τη δημιουργία ή τη βελτίωση ειδικών ιστοτόπων. Τα κράτη μέλη πραγματοποίησαν επίσης εκστρατείες ευαισθητοποίησης για το ευρύ κοινό ή για συγκεκριμένα τμήματα του κοινού (ενδιαφερόμενα μέρη, νέοι, σχολεία κ.λπ.) με διάφορα μέσα (άρθρα εφημερίδων και περιοδικών, δελτία Τύπου, ενημερωτικά δελτία, ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα, εκθέσεις μουσείων, διασκέψεις, δημόσιες έρευνες, εφαρμογές επιστήμης των πολιτών για κινητά τηλέφωνα, και προώθηση κωδίκων δεοντολογίας). Σε πολλά κράτη μέλη, το κοινό ενημερώθηκε επίσης από ΜΚΟ, τον ιδιωτικό τομέα, εκπαιδευτικά ιδρύματα και άλλες ενώσεις που επηρεάζονται από τα χωροκατακτητικά ξένα είδη ή το έργο τους έχει ως αντικείμενο τα είδη αυτά.

Η Επιτροπή αυξάνει την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα χωροκατακτητικά ξένα είδη μέσω ειδικής ιστοσελίδας[28] (της πλατφόρμας EASIN η οποία περιλαμβάνει διάδοση των επιστημών, διαδικτυακή εκπαίδευση και περιεχόμενο μέσων κοινωνικής δικτύωσης) και της εφαρμογής επιστήμης των πολιτών για έξυπνα τηλέφωνα «Alien Species in Europe» (χωροκατακτητικά ξένα είδη στην Ευρώπη)[29]. Τα υπό εξέλιξη σχέδια έχουν ως στόχο: i) βελτίωση της κατανόησης και της επικοινωνίας μεταξύ των βασικών τομέων και των αρμόδιων αρχών που ασχολούνται με τα χωροκατακτητικά ξένα είδη[30]· και ii) προώθηση της μη βάναυσης διαχείρισης των σπονδυλωτών χωροκατακτητικών ξένων ειδών[31]. Η Επιτροπή έχει επίσης αναπτύξει υλικό για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τον κανονισμό για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη (π.χ. οδηγούς για τον εντοπισμό των χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος μέσω επίσημων ελέγχων ή

[26] EASIN: https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin.
[27] NOTSYS: https://easin.jrc.ec.europa.eu/notsys.
[28] https://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm
[29] https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/CitizenScience/BecomeACitizen
[30] https://www.adelphi.de/en/project/invasive-alien-species-improving-understanding-and-communication
[31] https://www.iucn.org/regions/europe/our-work/biodiversity-conservation/invasive-alien-species/humane-management-vertebrate-ias

συστημάτων επιτήρησης, καθώς και οδηγό για την ερμηνεία των κατηγοριών διαδρομών εισαγωγής ξένων ειδών, όπως ορίζονται στη σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα).

2.12. Κόστος υλοποίησης, οφέλη και χρηματοδότηση

Δεκαεννέα κράτη μέλη παρείχαν κάποια εκτίμηση του κόστους συμμόρφωσης με τον κανονισμό για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη κατά την περίοδο 2015-2018. Οι εν λόγω δαπάνες κυμαίνονται από 17 000 έως 40 εκατομμύρια EUR ανά κράτος μέλος. Το συνολικό εκτιμώμενο κόστος σε όλα τα κράτη μέλη ανέρχεται σε περίπου 75 εκατομμύρια EUR για την τετραετή περίοδο. Οι περισσότερες εκτιμήσεις καλύπτουν διαχειριστικά μέτρα και μέτρα ευαισθητοποίησης, αλλά ορισμένες περιλαμβάνουν επίσης δαπάνες προσωπικού και άλλες δαπάνες. Δεδομένου ότι οι εκτιμήσεις αυτές δεν καλύπτουν τις ίδιες κατηγορίες δαπανών και έχουν διάφορους περιορισμούς, οι συγκρίσεις δεν έχουν νόημα.

Τα περισσότερα κράτη μέλη θεώρησαν ότι οι δηλωθείσες δαπάνες αποτελούν υποεκτίμηση του πραγματικού κόστους. Τα κράτη μέλη δεν ήταν ως επί το πλείστον σε θέση να ποσοτικοποιήσουν το συνολικό κόστος, δεδομένου ότι οι δραστηριότητες υλοποίησης διεξάγονται από δημόσιους φορείς στο πλαίσιο των υφιστάμενων εργασιών ή ικανοτήτων τους (π.χ. για επίσημους ελέγχους και συστήματα επιτήρησης). Επιπλέον, ορισμένες δραστηριότητες αναλαμβάνονται από πολλούς διαφορετικούς παράγοντες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, γεγονός που καθιστά δύσκολη την αντιπαραβολή όλων των δαπανών. Τα διαχειριστικά μέτρα αποτελούν συχνά μέρος δραστηριοτήτων που δεν καλύπτουν μόνο τα χωροκατακτητικά ξένα είδη του καταλόγου αλλά αφορούν τα χωροκατακτητικά ξένα είδη ή την αποκατάσταση της φύσης εν γένει, κάτι που καθιστά πολύ δύσκολο τον προσδιορισμό του κόστους που σχετίζεται με την εφαρμογή αποκλειστικά και μόνο του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη.

Το κόστος βαρύνει επίσης οικονομικούς τομείς που πρέπει να προσαρμόσουν τις δραστηριότητές τους (π.χ. έμποροι ζώων συντροφιάς και κηπευτικών οι οποίοι πρέπει να σταματήσουν να εμπορεύονται χωροκατακτητικά ξένα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος και ζωολογικοί κήποι που πρέπει να λάβουν μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα δείγματα δεν διαφεύγουν και δεν αναπαράγονται).

Η εκτίμηση των οφελών είναι δύσκολη, τουλάχιστον σε χρηματικούς όρους. Στα οφέλη περιλαμβάνονται οι αποφευχθείσες δυσμενείς επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, την υγεία του ανθρώπου (π.χ. δερματικά εγκαύματα που προκαλούνται από το ηράκλειο Heracleum mantegazzianum) και την οικονομία (π.χ. ζημία σε υποδομές), ως αποτέλεσμα της πρόληψης νέων εισαγωγών και της διαχείρισης υφιστάμενων πληθυσμών χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος. Πρόσφατες μελέτες[32] επιβεβαιώνουν την υπόθεση που διατυπώνεται στην εκτίμηση επιπτώσεων για τον κανονισμό για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη[33], σύμφωνα με την οποία το κόστος αντιμετώπισης των χωροκατακτητικών ξένων ειδών όσο το δυνατόν πιο έγκαιρα είναι σαφώς μικρότερο από το κόστος της μη ανάληψης δράσης ή της ανάληψης δράσης με σημαντική καθυστέρηση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το κόστος των ζημιών και το κόστος διαχείρισης τείνουν να αυξάνονται σημαντικά με την πάροδο του χρόνου.

[32] Βλέπε Cuthbert R.N. et al. 'Global economics of aquatic invasive alien species' *Science of the Total Environment* 775 (2021) 145238. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.145238· Ahmed D.A. et al. «Managing biological invasions: the cost of inaction», Biological invasions (2021) In review. DOI: 10.21203/rs.3.rs-300416/v1.

[33] SWD(2013) 321 final.

Μολονότι έχει αναφερθεί κάποια επιτυχία όσον αφορά την εξάλειψη ή τον περιορισμό χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος (βλέπε τμήματα 2.8 και 2.9 ανωτέρω), είναι πρόωρο να αξιολογηθεί ο συνολικός αντίκτυπος του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη σε αυτόν τον τομέα. Το 2013 δημιουργήθηκε μια κατανομή βάσης για τα είδη του καταλόγου η οποία αντιστοιχεί στον χρόνο έγκρισης του ενωσιακού καταλόγου[34]. Η πρώτη κατανομή που ανέφεραν τα κράτη μέλη αντιστοιχεί στις βέλτιστες διαθέσιμες γνώσεις όσο το δυνατόν πλησιέστερα στην 31η Δεκεμβρίου 2018. Ωστόσο, οι υποχρεώσεις διαχείρισης άρχισαν να εφαρμόζονται μόνο από τον Φεβρουάριο του 2018 και τον Φεβρουάριο του 2019 για τον πρώτο ενωσιακό κατάλογο και την πρώτη επικαιροποίησή του, αντίστοιχα. Όπως ήταν αναμενόμενο, από τη σύγκριση μεταξύ της κατανομής βάσης και των αναφερόμενων κατανομών δεν προέκυψε καμία σημαντική αλλαγή[35]. Μια πιο ουσιαστική σύγκριση μπορεί να γίνει με βάση τη δεύτερη αναφερόμενη κατανομή, η οποία αναμένεται το 2025. Ένας ακόμη δείκτης επιτυχίας θα ήταν η αισθητή μείωση της πίεσης που ασκείται από τα χωροκατακτητικά ξένα είδη στα προστατευόμενα είδη και ενδιαιτήματα. Ωστόσο, οι τάσεις αυτές είναι πολύ αργές και δεν αναμένεται να μετρηθούν πριν από το 2030.

Τα κράτη μέλη ανέφεραν ότι τα μέτρα που ελήφθησαν χρηματοδοτήθηκαν τόσο από εθνικές/τοπικές πηγές όσο και από χρηματοδότηση της ΕΕ, κυρίως από το πρόγραμμα LIFE και το Ταμείο Συνοχής της ΕΕ. Πολλά κράτη μέλη, ιδίως εκείνα που βασίζονται περισσότερο στη χρηματοδότηση της ΕΕ, επικαλέστηκαν την έλλειψη επαρκών πόρων ως έναν από τους κύριους λόγους για καθυστερήσεις στην εφαρμογή ορισμένων διατάξεων.

2.13. Προκλήσεις ως προς την εφαρμογή

Η παρούσα αξιολόγηση εντόπισε ορισμένες προκλήσεις και τομείς που επιδέχονται βελτίωση, όπως παρατίθενται κατωτέρω.

- Η πλήρης εφαρμογή του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη δεν έχει ακόμη επιτευχθεί, καθώς τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη εφαρμόσει τα σχέδια δράσης για την αντιμετώπιση των διαδρομών προτεραιότητας. Επιπλέον, υπάρχει περιθώριο βελτίωσης τόσο της πληρότητας της κάλυψης των συστημάτων επιτήρησης όσο και των δομών επίσημων ελέγχων σε πολλά κράτη μέλη.
- Η αβεβαιότητα σχετικά με τις δυνητικές επιπτώσεις ή την οικονομική σημασία ορισμένων ειδών μπορεί να παρεμποδίσει τη συμπερίληψή τους στον ενωσιακό κατάλογο, μειώνοντας έτσι τον αντίκτυπο του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη. Ωστόσο, ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη περιλαμβάνει διατάξεις (μέτρα έκτακτης ανάγκης και ενισχυμένη περιφερειακή συνεργασία) που θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν είδη που παρουσιάζουν άμεσους κινδύνους και είδη οικονομικής σημασίας. Παρ' όλα αυτά, τα κράτη μέλη δεν έχουν χρησιμοποιήσει αυτές τις διατάξεις, ενώ ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη δεν παρέχει στην Επιτροπή το δικαίωμα να τις θέσει σε εφαρμογή.
- Υπάρχει περιθώριο για μεγαλύτερο συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών, δεδομένου ότι: i) οι κατάλογοι χωροκατακτητικών ξένων ειδών εθνικού ενδιαφέροντος περιέχουν ορισμένα κοινά είδη· ii) οι προτεραιότητες των διαχειριστικών μέτρων και οι προσπάθειες διαφέρουν μεταξύ των γειτονικών

[34] https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/Documentation/Baseline.

[35] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123170.

χωρών· και iii) τα κράτη μέλη έχουν προσδιορίσει πολύ διαφορετικές προτεραιότητες στις διαδρομές που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

- Το γεγονός ότι ο ενωσιακός κατάλογος αποτελεί κατάλογο προτεραιότητας στον οποίο τα είδη μπορούν να προστεθούν όταν υπάρχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία σημαίνει ότι ο κατάλογος, από τη φύση του, δεν μπορεί να περιλαμβάνει όλα τα χωροκατακτητικά ξένα είδη.
- Η έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των χωροκατακτητικών ξένων ειδών εξακολουθεί να αποτελεί εμπόδιο για πολλά κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, η χρηματοδότηση της ΕΕ παραμένει σημαντική για τη συμπλήρωση της εθνικής χρηματοδότησης από διάφορες πηγές (π.χ. το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη στο θαλάσσιο περιβάλλον· το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» για τη σχετική έρευνα· την κοινή γεωργική πολιτική για τη διαχείριση των σχετικών χωροκατακτητικών ξένων ειδών κ.λπ.) προκειμένου να επιτευχθεί πλήρης και αποτελεσματική εφαρμογή.
- Η έλλειψη διοικητικής ικανότητας, ιδίως σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, αποτελεί άλλη μια σημαντική πρόκληση σε αρκετά κράτη μέλη. Η έλλειψη αυτή εντοπίζεται σε ποικίλους τομείς, από την ικανότητα λειτουργίας επαρκών συστημάτων επιτήρησης έως την ικανότητα ιεράρχησης προτεραιοτήτων και υλοποίησης παρεμβάσεων [η οποία περιλαμβάνει: i) προετοιμασία και εφαρμογή σχεδίων δράσης· ii) διαχείριση των αναγκαίων δημόσιων διαβουλεύσεων και διαχείριση των συγκρούσεων όπου προκύπτουν (π.χ. με ομάδες ενδιαφερομένων που αντιτίθενται στον κατάλογο ή στα μέτρα διαχείρισης].
- Υπάρχουν κενά γνώσεων, ιδίως όσον αφορά: i) τις μεθόδους για την τεκμηρίωση του κόστους και του οφέλους από την αντιμετώπιση των χωροκατακτητικών ξένων ειδών· ii) τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην εγκατάσταση και τη διασπορά χωροκατακτητικών ξένων ειδών· και iii) τις νέες μεθόδους για τη διαχείριση χωροκατακτητικών ξένων ειδών, ιδίως μέτρα για την αντιμετώπιση ευρέος φάσματος ταξινομικών βαθμίδων χωροκατακτητικών ξένων ειδών σε επίπεδο διαδρομής.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Δεδομένου ότι οι προθεσμίες για την εφαρμογή των διαφόρων υποχρεώσεων του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη εφαρμόστηκαν σταδιακά μεταξύ του Ιουλίου 2016, όταν εγκρίθηκε ο πρώτος ενωσιακός κατάλογος, και του Ιουλίου 2019, είναι πρόωρο να συναχθούν συμπεράσματα για την πλειονότητα των πτυχών του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη. Για τον λόγο αυτόν, η Επιτροπή δεν συμπλήρωσε την παρούσα έκθεση με νομοθετική πρόταση για την τροποποίηση του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη. Περαιτέρω πληροφορίες για να αποφασιστεί η αναγκαιότητα μιας τέτοιας πρότασης θα συγκεντρωθούν μέσω των επόμενων εκθέσεων των κρατών μελών, οι οποίες αναμένεται να υποβληθούν εντός του 2025.

Μολονότι η εφαρμογή του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη αποδεικνύεται δύσκολη από πολλές απόψεις, ο κανονισμός αρχίζει ήδη να επιτυγχάνει τους στόχους του. Η παρούσα πρώτη αξιολόγηση εντοπίζει ορισμένα σημαντικά επιτεύγματα, τα οποία παρατίθενται στα ακόλουθα σημεία.

- Ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη έχει δημιουργήσει ένα συνεκτικό πλαίσιο για την αντιμετώπισή τους σε επίπεδο ΕΕ. Οδήγησε τα

περισσότερα κράτη μέλη να δημιουργήσουν ένα σύστημα επιτήρησης και να διενεργήσουν επίσημους ελέγχους για τα εν λόγω είδη. Παρά την πολύ σύντομη περίοδο πραγματικής πλήρους εφαρμογής, υπάρχουν ενδείξεις ότι οι περιορισμοί (π.χ. απομάκρυνση ειδών από το εμπόριο), ο έγκαιρος εντοπισμός / η ταχεία εξάλειψη και διαχείριση των ευρέως εξαπλωμένων ειδών αποφέρουν οφέλη.

- Οι διατάξεις σχετικά με τον κατάλογο των χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος αποδείχθηκαν αποτελεσματικές και παρείχαν τη δυνατότητα τακτικής επικαιροποίησης του καταλόγου. Ο αριθμός των γνωστοποιήσεων έγκαιρου εντοπισμού και των ληφθέντων διαχειριστικών μέτρων δείχνει ότι τα χωροκατακτητικά ξένα είδη του καταλόγου αφορούν την πλειονότητα των κρατών μελών.
- Οι πληροφορίες σχετικά με τα χωροκατακτητικά ξένα είδη που υπάρχουν στην Ευρώπη συγκεντρώνονται πλέον κεντρικά και είναι πληρέστερες από ποτέ. Υπάρχουν νέοι μηχανισμοί για την αναφορά και την προειδοποίηση νέων εμφανίσεων.
- Ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη έχει αυξήσει την ευαισθητοποίηση σχετικά με το πρόβλημα των χωροκατακτητικών ξένων ειδών, μεταξύ άλλων και στο ευρύ κοινό.

Ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη αποτελεί επίκαιρο νομοθέτημα. Η προβλεπόμενη αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου και των ταξιδιών, σε συνδυασμό με την κλιματική αλλαγή, αναμένεται να αυξήσει την εισαγωγή και την εγκατάσταση χωροκατακτητικών ξένων ειδών. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένες δυσμενείς επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα, την ανθρώπινη υγεία και την οικονομία. Μπορεί επίσης να οδηγήσει σε αύξηση του σχετικού κόστους[36]. Πρέπει να επιταχυνθεί η πλήρης εφαρμογή του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη, καθώς και άλλων σχετικών νομοθετικών πράξεων και διεθνών συμφωνιών. Πρόκειται για δέσμευση που αναλήφθηκε στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030[37].

[36]Βλέπε π.χ. Diagne C. et al. (2021), 'High and rising economic costs of biological invasions worldwide', *Nature*. https://doi.org/10.1038/s41586-021-03405-6.

[37] COM(2020) 380.